

INTEGRIRANA DODATNA NASTAVA GEOGRAFIJE I POVIJESTI: „ORIJENTACIJA U SREDIŠTU ČAKOVCA PREMA KULTURNO-POVIJESNIM SPOMENICIMA“

VIŠNJA MATOTEK I DANIJELA PERENC-JAUŠOVEC

U tekstu je opisan primjer integrirane dodatne nastave geografije i povijesti na temu izrade upute za kretanje po središtu grada Čakovca pomoću kulturno-povijesnih znamenitosti.

Uvod

Geografska i povijesna grupa I. OŠ Čakovec često surađuju na zajedničkim malim školskim projektima. Na početku školske godine učiteljice geografije i povijesti zajedno s učenicima pronalaze neku novu i zanimljivu zajedničku temu. Tema mora biti vezana za zavičaj, za Čakovec ili Međimurje. Glavni cilj integrirane dodatne nastave povijesti i geografije je da učenici kroz istraživanje razvijaju interes za zavičajnu povijest te da izađu na teren i razvijaju geografske vještine, prvenstveno vještinu orijentacije i kartografske vještine. Od svih vještina koje razvijamo u nastavi geografije upravo je kartografska vještina ona koju tijekom formalnog obrazovanja razvija isključivo predmet geografija. Terenska nastava vrlo je važan oblik rada u nastavi geografije kao i u nastavi

povijesti. S obzirom da u redovitoj nastavi imamo malo prilika izvesti učenike iz učionice, dio sati dodatne nastave planiramo kao terensku nastavu. Na taj način učenici stječu i primjenjuju kartografska znanja i vještine. Terenska nastava ima i odgojne vrijednosti, ponajprije usvajanje pozitivnih stavova o potrebi suradnje u skupini i poštivanju tuđeg rada, odgovornom izvršavanju preuzetih zadataka, rješavanje problema i donošenje zajedničkih zaključaka. Promicanje ljubavi prema zavičaju i domovini stalna je zadaća i povijesti i geografije, stoga je potrebno kod učenika poticati želju za upoznavanjem i očuvanjem kulturne i prirodne baštine, ponos svojim zavičajem... Integrirana terenska nastava povijesti i geografije zbog toga ima posebnu važnost jer potiče interes za geografsko istraživanje, upoznavanje prirodnog okruženja i kulturno-povijesnih spomenika.

ODREĐIVANJE CILJEVA I ISHODA

Jedna od tema zajedničke dodatne nastave povijesne i geografske grupe osmih razreda 2016./2017. školske godine bila je *Orijentacija u središtu Čakovca prema kulturno-povijesnim spomenicima*. U gradu Čakovcu postoji niz kulturno-povijesnih spomenika kraj kojih učenici

svakodnevno prolaze, a učenici ih ne primjećuju niti obraćaju pozornost na njih. Najviše je spomenika vezanih uz obitelj Zrinski, jer je Čakovec grad Zrinskih, ali ima i dosta spomenika iz novije povijesti (Drugi svjetski rat i razdoblje nakon rata).

Nakon razgovora s učenicima zajedno smo odabrali temu te odredili tijek našeg istraživa-

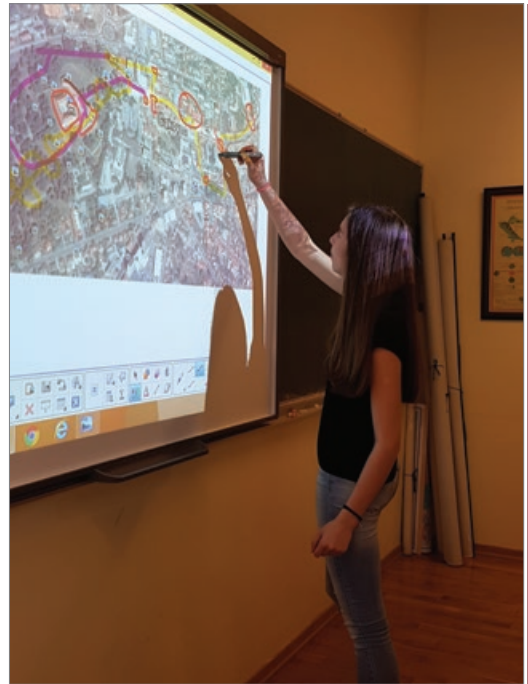
PRILOG 1. Tablica kurikuluma integrirane dodatne nastave povijesti i geografije

Naziv aktivnosti:	„Orijentacija u središtu Čakovca prema kulturno-povijesnim spomenicima“
Voditelj aktivnosti:	Višnja Matotek, prof. povijesti i geografije Danijela Perenc-Jaušovec, prof. geografije
Predmet:	DOD geografija i povijest
Razred:	8. razred
Planirani broj učenika	20
Planirani broj sati za aktivnost (tjedno ili ukupno)	Ukupno 15 sati
Vremenski okvir aktivnosti	Tijekom školske godine
Ciljevi aktivnosti:	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje jednostavnih terenskih istraživačkih metoda - razvijanje kartografske pismenosti i sposobnosti orijentacije - razvijanje interesa za zavičajnu prošlost - procjena turističkih resursa svoga grada
Sadržaj aktivnosti:	<ul style="list-style-type: none"> - odabir znamenitosti koje su značajne za grad Čakovec, a ujedno mogu poslužiti kao orijentiri pri zadanom kretanju - odabir staze kretanja koja će doprinijeti razvoju sposobnosti orijentacije te upoznavanju odabranih kulturno-povijesnih znamenitosti grada - određivanje smjera kretanja između zadanih orijentira na stazi - izrada upute za kretanje - izrada plana središta Čakovca - priprema tematske izložbe i prezentacije za Dan škole
Način realizacije:	- tijekom školske godine u sklopu dodatne nastave povijesti i geografije (u školi i na terenu)
Očekivani efekti:	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj interesa za izučavanje povijesti i geografije - uspješno odrađeni projekt „Orijentacija u središtu Čakovca prema kulturno-povijesnim spomenicima“
Potrebni resursi:	- predviđeni troškovi planirani su za nabavu potrošnog materijala i pribora za rad
Način vrednovanja	<ul style="list-style-type: none"> - redovito praćenje rada učenika - rezultati projekta bit će objavljeni na internetskoj stranici škole ili u tiskanim medijima te na Danu škole

nja. Osnovni cilj projekta je bio zainteresirati učenike za upoznavanje i istraživanje svog zavičaja. Tijekom rada na projektu učenici će usvojiti jednostavne terenske istraživačke metode, razvijati kartografsku pismenost i orijentacijske vještine (različitim metodama), naučiti prikupiti i koristiti različite izvore informacija, odabrati relevantne informacije (prepoznati vjerodostojne izvore informacija) te na osnovu svega prikupljenog procijeniti turističke resurse grada Čakovca.

AKTIVNOSTI UČENIKA

Učenici su bili podijeljeni u pet skupina i sve skupine dobivaju isti zadatak: prošetati po središtu Čakovca, popisati i fotografirati kulturno-povijesne spomenike na koje naiđu, a koji ujedno mogu poslužiti kao orijentiri pri zadanom kretanju. Nakon toga, u literaturi ili na internetu trebaju pronaći relevantne podatke o spomenicima koje su identificirali. Upravo rad u skupini s točno definiranim i podijeljenim zadacima doprinosi visokoj uključenosti svakog pojedinca u rad. Zatim su predstavnici svake skupine u učionici geografije na pametnoj ploči, na planu

Sl. 2. Rad u učionici na pametnoj ploči: označavanje znamenitosti na planu grada i određivanje staze kretanja

središta Čakovca označavali znamenitosti koje su pronašli i objasnili njihovu važnost. U radu je korišten *smart notebook* program. To je interak-

Sl.1a i 1b Terenski rad učenika: popisivanje i fotografiranje kulturno-povijesnih spomenika grada Čakovca

ativni edukativni program čija primjena doprinosi većoj angažiranosti učenika tijekom rada. Nastava time postaje dinamičnija jer učenici imaju aktivniju ulogu u procesu učenja. Nakon što je svaka skupina označila znamenitosti dogovorili smo koje od njih ćemo odabrati. Slijedilo je planiranje staze kretanja (na satelitskoj snimci središta Čakovca; korišten je *Google Earth*) koja će doprinijeti razvoju vještine orijentacije, a usput će obuhvatiti najviše kulturno-povijesnih znamenitosti grada.

IZRADA UPUTE ZA KRETANJE

Nekoliko narednih školskih sati radilo se na terenu. Za svaku terensku nastavu potrebna je dobra priprema učitelja, naročito dobro poznavanje lokacije ili rute kretanja na kojoj se nastava održava. Također učitelj priprema nastavna sredstva i pomagala potrebna za održavanje terenske nastave. U ovom slučaju to su kompas i plan grada Čakovca. Uz pomoć kompasa i orijen-

tacije prema položaju Sunca učenici su izrađivali uputu za kretanje koja je obuhvaćala djelomičan opis znamenitosti i zadatak vezan uz tu znamenitost, te smjernice za kretanje do iduće znamenitosti. S kompasom se učenici upoznaju već u 3. razredu na satovima prirode i društva, a orijentaciju uče od 5. razreda na satovima geografije, posebice na početku 8. razreda kroz temu *Geografske karte i orijentacija*, tako da nije bilo problema u snalaženju u prostoru. Odlučeno je na terenu, gdje je to bilo moguće, ostvarivanje korelacije s nastavnim sadržajima biologije te je osim povijesnih i geografskih zadataka, na uputu za kretanje stavljeno i nekoliko zadataka za čije rješavanje je potrebno znanje biologije, npr. prepoznavanje hrasta lužnjaka.

Sljedećih nekoliko sati radilo se u učionici. Dio učenika je radio na osmišljavanju zadataka uz uputu za kretanje, a dio učenika je izrađivao plan središta Čakovca. Učenici su pokušali sastaviti uputu za kretanje na što kreativniji način. Naš plan središta Čakovca izrađen je na osnovu

Sl. 3. Orijentacija pomoću kompasa i karte

Sl. 4. Izrada plana središta grada Čakovca

plana grada Čakovca. Učenici su napravili svoj plan u odgovarajućem krupnijem mjerilu, ucrtali zgrade, prometnice i zadane orijentire. Time su razvijali svoju kartografsku pismenost i geografske vještine. Ujedno su upoznali kulturno-povijesne znamenitosti svoga grada kraj kojih su svakodnevno prolazili, a neke nisu ni zamijetili.

PREZENTACIJA I VREDNOVANJE PROJEKTA

Povodom Dana škole te Dana otvorenih vrata krajem nastavne godine učenici su, da bi pokazali posjetiteljima što su radili tijekom nastavne godine, pripremili tematsku izložbu i prezentaciju. Na panoima u učionici geografije, pomoću fotografija i tekstova, prikazan je tijek rada te završna uputa za kretanje središtem grada i plan Čakovca.

Sl. 5. Pripremanje izložbe za Dan škole

Uputu za kretanje sa zadacima moguće je koristiti svake nastavne godine, u nižim razredima osnovne škole kod upoznavanja svog užeg zavičaja, odnosno grada Čakovca ili u višim razredima na satovima povijesti i geografije kad je sadržaj prikladan za izlazak na terensku nastavu (npr. Turizam zavičaja kao izborna tema). Također ju je moguće dati i učenicima iz drugih dijelovima Hrvatske koji prvi put posjećuju naš grad, kako bi na zanimljiv način upoznali grad Čakovec, a pri tome i sami aktivno sudjelovali i zabavljali se u rješavanju zadataka.

PRILOG 2: Uputa za snalaženje u središtu Čakovca i upoznavanje kulturno-povijesnih znamenitosti

UPUTE ZA SNALAŽENJE U SREDIŠTU ČAKOVCA I UPOZNAVANJE KULTURNO-POVIJESNIH ZNAMENITOSTI

1. Kreni od najstarije osnovne škole u Međimurju prema jugozapadu do prvog raskrižja putova. Prati raskrižje i s lijeve strane pronadi spomenik Istjerivanje okupatora.
ZADATAK:
Kojim je žrtvama posvećen ovaj spomenik?
 - a) žrtvama I. svjetskog rata
 - b) žrtvama II. svjetskog rata
 - c) žrtvama Domovinskog rata
2. Svoj put nastavi prema jugu do dvoreda platana. Skreni prema onoj strani svijeta na kojoj Sunce zalazi i pronadi šesterokraku zvijezdu što sja u travi.
ZADATAK:
Na ovom je mjestu stajala _____.
3. Kreni prema sjeveru i, kad čuješ žubor vode, znat ćeš da si na pravom mjestu. Ubaci novčić za sreću i odmori se. Pronadi najbližu vjersku građevinu. Kome je posvećena?

ZADATAK:
Koja je poznata plemićka obitelj sagradila ovaj sakralni objekt?

U kojem su umjetničkom stilu izgrađeni franjevački samostan i crkva?
 - a) gotičkom stilu
 - b) renesansnom stilu
 - c) baroknom stilu
4. Kreni na zapad. Na lijevoj strani traži zgradu s fenjerom iznad kamenog portala.
ZADATAK:
Zgrada se zove _____, a izgrađena je _____ godine.

5. Na sljedećem raskrižju skreni na sjever do biste poznate hrvatske banice i mučenice.
ZADATAK:
Ime banice je _____.

6. Nastavi svoj put prema zapadu i na početku parka ugledat ćeš poznatog vojskovođu koji je prije pet stoljeća branio Europu od Turaka.
ZADATAK:
To je hrvatski ban _____ (upiši ime) koji je junački poginuo kod Sigeta _____ godine.

7. Produži prema zapadu do sjecišta staza kod divljeg kestena i odaberi put koji te vodi prema jugu. Ako si na dobrom putu, s lijeve strane bit će ti zidine Starog grada. Prošeći stazom do starog hrasta lužnjaka.
ZADATAK:
Nacrtaj list hrasta lužnjaka.

8. Uzmi predah uz melodije vode. Nastavi put do Palače Zrinskih i zastani kraj spomenika Oproštaj.
ZADATAK:
Koje tri povijesne osobe prikazuje ovaj spomenik? _____

9. Prođi kamenom stazom ispod zvonika te pročitaj spomen ploču posvećenu našim hrabrim sinovima Franu Krsti Frankopanu i Petru Zrinskom.
ZADATAK:
Prepiši poznatu izreku sa spomen ploče. _____

10. Na izlasku iz parka pronađi orla raširenih krila.
ZADATAK:
Spomenik je podignut u čast _____, a orao drži _____ i _____ zbog njegova pjesništva i viteštva.

11. Naša pustolovina završava na Trgu Republike kod Trgovačkog kasina.
ZADATAK:
Ova je secesijska zgrada izgrađena _____ godine za potrebe _____

LITERATURA

BRAZDA, M., 1985: *Terenski rad i ekskurzije u nastavi geografije*, Školska knjiga, Zagreb

MATAS, M., 1996: *Metodika nastave geografije*, HGD, Zagreb

SKOK, P., 2002: *Izvanškolska nastava*, Pedagoški servis, Zagreb

TRŠKAN, D., 2007: Terenski rad u nastavi povijesti-učenje metodom otkrivanja, *Povijest u nastavi* 10/2007., str. 207.-216.

WEB STRANICE ZA UČENIKE

Muzej Međimurja Čakovec, <https://mmc.hr/info/>

Grad Čakovec, O gradu, <https://www.cakovec.hr/web/o-gradu-cakovcu/>

Čakovec – grad Zrinskih, <http://www.kulturni-turizam.com/hrv/sadrzaj/cakovec/>

Visit Međimurje, www.visitmedimurje.com/

Međimurje - projektni zadatak za kolegij Multimedijjski sustavi, <http://arka.foi.hr/~krvinscak/mms/cakovec/arhitektura>.

PRIMLJENO:12.3.2018.

PRIHVAĆENO:24.10.2018.

VISNJA MATOTEK, prof. povijesti i geografije, učitelj savjetnik
I. osnovna škola Čakovec, Kralja Tomislava 43, 40000 Čakovec, Hrvatska, e-mail: visnja.matotek@skole.hr

DANIJELA PERENC-JAUŠOVEC, prof. geografije, učitelj savjetnik
I. osnovna škola Čakovec, Kralja Tomislava 43, 40000 Čakovec, Hrvatska, e-mail: daniijela.perenc-jausovec@skole.hr